

УДК 821.161.2–3 Багрянний

Шапошникова О. О.,
здобувач,
Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ДИСКУРС У РОМАНАХ І. БАГРЯНОГО: ОБРАЗИ ПРОФЕСОРІВ

В образах науковців у романах Івана Багряного окреслюється авторське бачення сугестії духу тогочасної епохи, яка, за висловлюванням самого письменника, відбувалася “під знаком Скорпіона”. Це не лише протистояння людини сталінській тоталітарній системі, але й менш виразні опозиції (але не менш важливі) всередині тогочасного українського суспільства (“бивших людей” і нового покоління, теоретиків і практиків), що виступають певним маркером авторського світогляду та є концептуально значущими для адекватного розуміння цілісної картини художнього світу цього українського письменника.

Образи інтелектуалів у творах І. Багряного на сьогодні ще й досі залишаються системно не дослідженими. Побіжно, в перебігу окреслення світоглядної позиції героїв, у декотрих студіях згадуються антитетичні погляди доктора філософії Соломона: “Дискредитація інтелекту стає очевидною через розгубленість Соломона – Максимового друга, викладача діамату, філософські побудови якого виявилися нежиттєздатними” [6, 93]; “Максим та Соломон із першої зустрічі-дискусії стають на протилежні позиції життєвого вибору, але читачеві це відкривається не одразу. У розвиткові конфлікту апологет ненависті й презирства до людини-“хробака” Соломон постійно йтиме поруч з Максимом на його хресному шляху: в уяві головного героя він виступає незмінним опонентом, а в реальності стверджує єзуїтську логіку самовиправдання підлоті, бо гамлетівське питання – “чи варто жити?” – розв’язує за чужий рахунок, тобто... “послідовно” [10, 38] і професора літератури й естетики Добрині-Романова: “Відчуває потяг до Ати й професор літератури Добриня-Романов, який пише викривальні відгуки про тогочасних поетів, фіналом життя яких є розстріл. На відміну від попереднього опонента, який часто є загнаним у глухий кут, цей персонаж намагається перекласти відповідальність на добу” [12, 154]. На жаль, зовсім залишилися поза увагою літературознавців образи таких персонажів, як професор Подліпкін з роману “Маруся Богуславка”, а також професорів Литвинова, Приходька і Манєвича з роману “Сад Гетсиманський”.

Наше дослідження галереї образів науковців у романах І. Багряного, твори якого протягом двох десятиліть входять до програми середньої та вищої школи, є актуальним з огляду на потребу об’єктивної, неупередженої інтерпретації однієї з граней інтелектуального дискурсу у творах Івана Багряного, а також необхідність подальшого студіювання художнього світу письменника, у нашому випадку – в аспекті антропологічної проблематики.

Першу половину ХХ століття на Україні, без сумніву, можна назвати добою модернізації та стрімкого переходу від традиційної до культури індустріального

суспільства. І. Багряний, вихований у душі панівної ідеології 1920-х років, позитивно сприймав нагальну потребу модернізації країни, роль промислового виробництва для економічного розвитку УРСР й висловлював своє щире захоплення креативними, дієвими інтелектуалами – архітекторами, авіаконструкторами, інженерами, які створюють реальні матеріальні цінності: це було суто багрянівським і всюди присутнім у текстах поклонінням будівничому творчому генію.

Було б упередженням стверджувати, що І. Багряний, вийшовши із родини селян і робітників і не отримавши вищої освіти, неприязно ставився до людей, які її мали, а найбільшою мірою – до осіб зі званням професора. Це спростовує зокрема така цитата із роману “Сад Гетсиманський”: *“...низамі ж була вся решта – вчені, професори, інженери, взагалі все, що інтелектуально розвинене, здібне мислити, здібне до творчості й політичної акції, злочин яких в тім і полягав, що вони ставилися до існуючого порядку речей критично й прагнули, бодай в думках, до його удосконалення або зміни”* [5, 413]. Тобто взагалі постать ученого в уявленні автора потенційно належала до еліти суспільства, але реальні персонажі романів – ні. Справжніх інтелектуалів Іван Багряний знову-таки описує, користуючись образами стихій неоромантиків – вогню і води: “Інтелектуал – це велика річ, слава їм. Бо інтелектуал – це не компілятор чужих думок і цитат, а це вогонь, це факел, що сам вічно горить і інших запалює, це море з його вічним прибоєм мислі й інтелекту” [3, 322]. Варто згадати у цьому контексті такі слова Ю. Шевельова про його сприйняття свого колеги: “Для інтелігентів другого покоління в МУРі Багряний був *parvenu*, не гідний уваги. Місце йому вони ладні були приділити тільки між мулярами. Так дитирамб мулярській праці в Багряного був не тільки його переконанням, але й бравадою, викликом на двобій” [14, 180].

Персонаж-науковець, зокрема професор, був нечастим гостем в українській літературі I половини ХХ ст. – принаймні, образ його можна знайти у таких трьох творах: у романах В. Підмогильного “Невеличка драма” (професор Славенко) і В. Домонтовича “Доктор Серафікус” (професор Комаха), а також у романі М. Івченка “Робітні сили” (професор Савлутинський). Спільний знаменник в образах згаданих професорів – це непереможне бажання раціоналізувати й регламентувати життя, викоринити з нього усе чуттєве, випадкове. Усі троє – більшою чи меншою мірою – зазнали поразки у своїх прагненнях, і це є свідченням того, що доводило щоденне реальне, а не кабінетне життя: *“Усе суще не ділиться на розум без залишку”* (Й.-В. Гете) [9, 51]. Доцільно у цьому контексті згадати й безперечну домінують чуттєвого начала (що протистоїть раціональному) української ментальності, тобто її кордоцентричність. Така кордоцентрична спрямованість природного розуму українців з їхнім інтуїтивним, трансцендентованим, поетичним, синтетичним осягненням світу – врятовує і зберігає життя. Слід також відзначити, що кордоцентризм є суголосним філософським ідеям А. Берґсона [7], сучасника І. Багряного, який стверджував пріоритет інтуїтивного осягнення життя в активній діяльності – на противагу прагненню схопити його в понятті, абстракції: розчленувати, класифікувати.

У художніх творах І. Багрянний наголошує, що, попри значні досягнення у науці у ХХ ст., будь-які наукові, філософські концепції не дають людині головного – відчуття тепла (одна з головних “чуттєвих” категорій письменника на означення торжества життя, перемоги над інфернальними силами): професор Смірнов скаржиться, що “душі холодно” [2, 48]. Таким чином, письменник виступає на захист “теплої культури”, на відміну від “холодної науки і філософії”, адже культура цікавиться не фактами, а цінностями й ідеалами. Письменник у своїх текстах доводить, що тепло приносять душі лише Бог, родина, творча праця, кохання – й немає істини поза цими традиційними народними цінностями, навіть у “мудрених” філософських системах: “...Кант, Шопенгавер, Маркс, Руссо...” “...Вони, носії тих імен, вигадали цілі філософські системи й концепції, але людину, маленьку людину, її м'ятежну душу ніякі з тих філософій врятувати не можуть” [2, 268]. Сповідування означених цінностей несе із собою життя, їхнє спростування – неминучу смерть (фізичну чи духовну). Тепло приносить також і єдність з людьми, спілкування, екстравертна спрямованість особистості (таким, власне, був і сам автор). Інтровертний же вектор, який нерідко супроводжує діяльність кабінетних вчених, несе із собою холод (чуттєва категорія на означення інфернального начала). Таким, відлюдькуватим, був Соломон (самогубство) – він був чужим серед простолюду на хрестинах. Таким постає і професор Гепнер з роману “Сад Гетсиманський” : він не зійшов до того, щоб “зрати із Саньками в кості” й зберегти душевне здоров'я, сам відчужувався від людей – і збожеволів.

І. Багрянний також порушував питання взаємодії науки й етики, проблему нехтування етичним началом у виключно цілераціональній діяльності людини ХХ століття, знаходячи в цьому риси антропологічної кризи, заниклу людського в людині: “В Павла Тичини є прекрасний вираз-зойк, крик людини в обличчя здичавілого сучасного світу: “Як страшно людське серце до краю обміліло!” Ось тут корінь справи. Це сказано про суспільства і людей, світогляд і “мораль” яких побудовано на строго наукових підвалинах” [4, 589].

Отже, І. Багрянний, як і інші письменники, у своїх творах порушував перш за все “проблему людини”. Він створив антропологічний ідеал ренесансної, холістичної особистості – дужої фізично, освіченої, творчої, дієвої, високоморальної, з домінантною установкою на цілісний, а не розсічений дух і втіленої в образах головних героїв його творів. Письменник щиро вірив у можливість поєднання цінностей науково-технічно прогресу й духовності (як, до речі, і капіталізму й соціалізму, християнських норм і культу сильної людини) шляхом отримання освіти молоддю України, отже, не уник певних просвітницьких інтенцій, біографічно й епохально зумовлених.

На тлі цього ідеалу професори у романах Івана Багряного виглядають як люди однобічні, зредуковані, антропологічно zdeформовані. Така зредукована, відчужена людина приходиться до екзистенційної фрустрації, звідки виходи – або в божевілля (Гепнер), або в шинок, в самогубство (Соломон). Зрештою, І. Багрянний розрізняє два головних типи людей – справжня людина і гомункулос (людська

подоба): *“Бо ти є гомункулюс, нікчемний гомункулюс, Соломоне, докторе бездушної філософії!”* [2, 285].

Письменник деміфологізує кабінетних науковців, освіченість яких – це лише інформованість, ерудованість (*“Соломон” закипає ревнивою злобою, сипле цитатами, архівними довідками, датами, іменами всесвітніх мудреців, і філософів, і царів...*) [2, 367]), а не усвідомленість через досвід. Він спростовує академічний авторитет, наприклад, апелюючи до авторитету Ісуса Христа *“Христос народився все-таки не в богословській академії, а в родині того ж таки теслі...”* [2, 367]. А потім, йдучи за сковородинівським *“Не розум від книг, а книги від розуму створилися”* [13], звертається до простонародного розуміння авторства Священного писання й стверджує, що *“Біблію – книгу всіх книг – написали пастухи, а не академіки”* [2, 367].

Герої І. Багряного – це дієва, героїчна, будівнича, творча молодь, а не “скуваючі” професори-гуманітарії, оскільки кабінетність – синонім зануки, старості духу: це цілком відповідає вітаїстичній філософії оновлення, відмолодження країни. Таким чином, автор актуалізує визначений Г. Г. Гадамером рух від світу науки до світу життя [8], і окреслений Х. Ортегою-і-Гассетом зсув від інтелектуалізму до світу життєвого досвіду [11].

Звернімося до конкретних образів професорів, заздалегідь зазначивши, що персонажів-науковців, зображених у романі “Сад Гетсиманський” (професори Литвинов, Приходько, Карл Маркс, Манєвич, Гепнер) слід розглядати окремо – як жертв системи, яким автор часто-густо симпатизує: *“Маленький, короткозорий, слабенький і наївний та розсіяний, як всі професори, особливо від наук гуманітарних (а Манєвич був професор старогєбрейської мови)... Симпатичний і наївний професор, як великий дітлах...”* [5, 369]. Але така симпатія не виключає зображення головної вади професури, що опинилася у стінах в’язниці, – нецільності їхньої натури, яка впливає з рабської позиції безхребетних плазунів, пристосуванців. Вони “розкололися”, тобто пішли на компроміс зі своєю совістю й честю, визнали неіснуючу провину, повелися так, сподіваючись, що у цей спосіб полегшать своє становище. Але ситуація “розколення” – це, водночас, і стан розколотості, деструкції душі, що на півшляху до її смерті. А він апріорі не може привести до перемоги – і це доводять подальші події у романі. Бо є лише один шлях перемоги у цьому випадку, означений автором: *“... Ліпше умерти раз, умерти гордо, з незламанюю душею, аніж повзати на колінах і вмерти двічі – морально й фізично. Але в першій варіанті ще є шанс взагалі не вмерти... В кожного, хто хоче зберегти свою душу й тим перемогти, немає вибору. І не може бути ніяких компромісів”* [5, 293]. Доречно підкреслити, що саме “Перемогти або загинути” було гаслом козацтва, яке в творах Івана Багряного є синонімом лицарства, героїзму, подвижництва, справжньої еліти суспільства.

Якщо ув’язнені професори зображені автором з певною мірою співчуття (хоч інколи й з нотою іронії: це класичні кабінетні професори – Гепнер, “Карл Маркс”, Манєвич – з їхньою непристосованістю до реального життя, грубого світу в’язниці), то три інших – Добриня-Романов, Подліпкін і Соломон – це перш за все

виразно негативні персонажі відповідних романів. У професорів Добрині-Романова і Соломона спільним є те, що вони спростовують існування в житті високого, Ідеалу, Абсолюту, Божеського начала в людині, постулюючи існування в реальному житті лише звірячої основи людської особи (“божеське / людське / звіряче” – головні складові антропологічного тезаурусу романів І. Багряного). Зокрема, Добриня-Романов (прообразом якого, на нашу думку, став професор В. Державин), “жрець божеського начала в людині”, як він сам себе називав, стверджує, що *“шляхетність, героїзм, велич – це все атрибути мистецтва. В житті цього немає. Життя вимагає від людини підлості, й вона ту підлість мусить робити. Мусить! Бо інакше загине. І нічого тут не вдієш. Ми всі приречені на підлоту. І те, про що ви говорили... Ну, що ж, я не винен у тім, а винна дійсність, винна епоха, хижа, люта...”* [1, 115].

Справжню філософську основу епохи, що є вислідом страшного зануку, здичавіння, виродження людського духу, виголошує Максиму Колоту професор Віктор Феокистович Смірнов (премудрий Соломон): *“Людина є мразь, порох, ніщо. Н і щ о!.. "Братерство, дружба, любов"... Фікція!! "Ідеї" всякі... Ха-ха-ха! "Ідеї"!.. Блеф! У вогневій пробі все те є фікція! Брехня. Людина – худобина, хам, безхребетний хробак... Чуєш? Хробак, і тільки!..”* [2, 25]. В образі професора Соломона з роману “Людина біжить над прірвою”, на нашу думку, виразно окреслюються характерні риси Віктора Платоновича Петрова (В. Домонтовича), шанованого інтелектуала, який у часи МУРу мав прізвисько “Менталітет”. Ось як практично дублює світоглядні настанови професора Соломона В. Петров: *“Усе порох, усе марнота марнот, усе тлін і ніщо. Людина – чи не наймізерніша від інших тварин саме тому, що зазіхає ніби на більше... Життя безглузде і нікчемне”* [14, 155]. Хоча образ професора Соломона у романі й вибудований за принципом протиставлення образу Максима Колота, проте він є необхідним Іншим для Максима (він навіть подумки веде діалог із професором) – й без нього не було б, власне, інтелектуальної інтриги твору. Наше припущення про світоглядну близькість постатей професора Соломона і В. Петрова зайвий раз підтверджує і факт самовбивства Смірнова в романі: таємниче зникнення В. Петрова у квітні 1949 року І. Багряний, ймовірно, інтерпретував як результат вчиненого ним суїциду.

Передовсім у межах протиставлення “Божеське – звіряче” репрезентовано й образ професора Подліпкіна (з промовистим прізвиськом, яке містить у собі відразу три означення – “підлий”, “липкий”, “липовий”): Божеське стає звірячим – золото із християнських символів – куполів собору і Євангелія перетворюється на золото зубів професора. Слід віддати належне письменнику за те, що він не описує зовнішність Подліпкіна як антиестетичну, навпаки, професор – зовнішньо приваблива людина, але одна лише художня деталь, символ – золоті зуби – говорить більше, ніж будь-які інші характеристики.

Вищезгадані образи увиразнюються завдяки використанню християнських аксіологічних маркерів достоїнності–недостоїнності, зокрема верх–низ (падіння (гріхопадіння); бруд–чистота, аскеза–гедонізм: *“Максим знав це тепер так*

твердо, як ніколи, і ніякі наймудріші Соломони з їхніми хробачино-змійними філософіями не змогли б тепер захитати його віри в це”; “– Що я думаю?.. Я думаю, що хробакам Бог не потрібен, професоре!.. (Павза). Хробаки Богові – теж не потрібні, професоре!..” [2, 26] або “Хемічний олівець розплився від дощів, і напис помалу обертався в брудну, невизначну пляму...” [2, 373].

З образами інтелектуалів у романах І. Багряного пов’язані чотири мотиви – рабства, зради, слабодухості, абсурду. Мотив рабства – наскрізний при зображенні образів декотрих професорів, зокрема, Максим Колот висловлюється про Віктора Феоктистовича Смірнова так: “Відчував, що професором володіє не ідея Бога, а звичайний, підлий, тваринячий страх, рабський страх” [2, 23]. Тобто ті, які претендували на звання аристократії, еліти суспільства, виявляють рабські риси, й навпаки, люди з народу утверджують незнищенність його волелюбного духу (характерна ознака романтиків).

Мотив зради (підлоти) – наскрізний у всіх романах І. Багряного, у випадку професури – це феномен зради себе, зради інших, а також зради іншими й системою: “вони за право жити віддали всі свої принципи й тому стали принциповими зрадниками й лицарями підлоти” [1, 469] (про Добриню-Романова – авт.); або: “Цінність цієї його праці в тім, що сам він колишній член родини священика, якого потім зрікся й викляв, і тепер розоблачає поповщину, знаючи її добре з досвіду, в тім розоблачає й свого батька та матір – в ім’я науки й у ім’я правди... В ім’я науки й в ім’я правди цей чесний безпартійний большевик (хоч і колишній попович) тепер не жаліє й не щадить нічого, чим і мусить визначатися справжній совєтський науковець, діяч науки” [1, 328] (про Подліпкіна – авт.). Таке розуміння феномену зради і пошук взаємозв’язків приводить письменника і читачів його романів до усвідомлення аксіоми: хто поступився честю (зрадив себе чи інших), не має майбутнього.

Мотив слабодухості є провідним при творенні образів професорів Приходька і Литвинова. Вони були не лише теоретиками від науки, але й практиками: перший обіймав посаду директора школи, другий – працював терапевтом. Хоча обидва не були ані наївними й розсіяними, як кабінетні вчені, ані відчуженими від співкамерників, навпаки – вводили їх до світу прекрасного, наприклад, переказом роману Г. Флобера “Мадам Боварі”, виявивши таким чином свій усебічний розвиток і непідробне прагнення до високого (важливий багрянівський маркер якості людини), їм, проте, не вистачило сили духу, мужності прийняти єдино правильне рішення – не “розколотися” (й не агітувати “розколюватися” інших).

Мотив абсурду у долі ув’язнених професорів употужнює інтелектуальний струмінь роману “Сад Гетсиманський”. Це й фраза, кинута довірливому професору Манєвичу: “Не ми ловитимемо білих ведмедів – білі ведмеді ловитимуть нас” [5, 370]. Це й епізод роману, коли до камери увійшов професор на прізвище Карл Маркс лише у підштаниках: уявний король марксизму виявився практично голим, до того ж, ув’язненим системою, котру сам породив. Це також й історія професора Гепнера, який також, як і “Карл Маркс”, викладав

марксизм-ленінізм (і навіть був знайомий із Ленінім та Троцьким) й “безневинно” опинився за ґратами. Абсурдним є й те, що Гепнер збожеволів на еротичному ґрунті, хоча перед цим переважно говорив лише про “високі матерії”.

І. Багряний у своїх творах показав нежиттєздатність тогочасної професури в умовах надзвичайної психологічної напруги й неспроможність вирішення ними онтологічних питань: у “межових ситуаціях” ув’язнені професори не склали найважливіший іспит свого життя – на мужність і силу духу – риси, високо поціновувані автором романів. Інші професори – Добриня-Романович, Подліпкін, Соломон – виявили свою рабську психологію, зрадливість і підлість. Найбільш репрезентативним є образ професора Соломона (Смірнова), світоглядна дуель з Максимом Колотом побудована за моделлю вічного протистояння між раціональним й інтуїтивним, між вірою й зневірою, вірністю і зрадою. В образах професора Смірнова і Максима Колота знайшла своє відображення авторське бачення перемоги людини, яка мислить і відчуває, – над людиною, яка лише знає.

Отже, здійснений аналіз образів професорів у романах Івана Багряного дає підстави дійти висновку, що ядром людини як особистості письменник вважав її етичні засади, а не інтелект. Саме в межах парадигми етики (передовсім християнської) слід і надалі розглядати інші аспекти інтелектуального дискурсу.

Література

1. Багряний І. Вибрані твори : [у 2-х т.] / І. Багряний. – К. : Юніверс, 2006. – Т. 1. – 582 с.
2. Багряний І. Вибрані твори : [у 2-х т.] / І. Багряний. – К. : Юніверс, 2006. – Т. 2. – 704 с.
3. Багряний І. Листування : [у 2-х т.] / І. Багряний. – К. : Смолоскип, 2002. – Т. 1 : 1946–1963. – 705 с.
4. Багряний І. Публіцистика : [доповіді, статті, памфлети, рефлексії, есе] / І. Багряний. – К. : Смолоскип, 1996. – 855 с.
5. Багряний І. Сад Гетсиманський / І. Багряний. – К. : Наук. думка, 2001. – 548 с.
6. Балаклицький М. “Нова релігійність” Івана Багряного / М. Балаклицький. – К. : Смолоскип, 2005. – 167 с.
7. Берґсон А. Творча еволюція / А. Берґсон. – К. : Вид-во Жупанського, 2010. – 320 с.
8. Гадамер Г.-Г. Истина и метод / Г.-Г. Гадамер. – М. : Прогресс, 1988. – 704 с.
9. Гулыга А. В. Немецкая классическая философия / А. В. Гулыга. – М. : Рольф, 2001. – 274 с.
10. Колощук Н. Г. “Місто мале...” (Є. Плужник) : образ-локус у прозі І. Багряного та Б. Антоненка-Давидовича / Н. Г. Коллошук // Іван Багряний : доміанти творчості та проблеми вивчення : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.]. – Луцьк, 2010. – С. 52–64.
11. Ортега-и-Гассет Х. Избранные труды / Х. Ортега-и-Гассет ; [сост., предисл. и общ. ред. А. М. Руткевич]. – М. : Весь мир, 1997. – 704 с.
12. Романова І. Метафізичний бунт особистості в романі І. Багряного “Маруся Богуславка” / І. В. Романова // Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Серія : філологія. – 2011. – № 936. – Вип. 62. – С. 153–156.
13. Сковорода Г. С. Афоризми [Електронний ресурс] / Г. С. Сковорода // Життя і творчість Григорія Савича Сковороди. – Режим доступу : <http://www.scovoroda.info/aphorism.php>.
14. Шевельов Ю. Я – Мене – Мені... (і докруги) : [у 2-х т.] / Ю. Шевельов. – Харків ; Нью-Йорк : Видання часопису “Березіль”, 2001. – Т. 2. – 304 с.

Анотація

Образи професорів, виведені у творах письменника, відображають авторське ставлення до наукової інтелігенції. Її представники – це нецільні натури, більш чи менш антропологічно zdeформовані, які виявляють свою нежиттєздатність в умовах психологічної напруги і демонструють неспроможність вирішення онтологічних питань. У статті окреслено такі концептуально значущі ознаки інтелектуального дискурсу І. Багряного, як пріоритет тоталітарної дійсності та реальної практики над науковою теорією, творчої думки над ерудованістю, простонародної етики над наукою.

Ключові слова: професор, інтелектуал, інтелектуальний дискурс, антропологічний тезаурус, наука, етика, кордоцентричність.

Аннотация

Образы профессоров, представленные в произведениях И. Багряного, отражают авторское отношение к научной интеллигенции. Ее представители – это нецельные натуры, более или менее антропологически деформированные, проявившие свою нежизнеспособность в условиях психологического напряжения и продемонстрировавшие неспособность решения онтологических вопросов. В статье очерчены такие концептуально значимые черты интеллектуального дискурса И. Багряного, как приоритет тоталитарной действительности и реальной практики над научной теорией, творческой мысли над эрудированностью, простонародной этики над наукой.

Ключевые слова: профессор, интеллектуал, интеллектуальный дискурс, антропологический тезаурус, наука, этика, кордоцентричность.

Summary

The images of professors presented in the works by I. Bagryany reflect the author's attitude to the world of academic intellectuals. Its members are of non-integral nature, more or less anthropologically deformed, who showed their unsustainability in terms of psychological stress and demonstrated their inability to find solutions to ontological problems. The article outlines the conceptually important features of I. Bagryany's intellectual discourse, such as priority of totalitarian reality and actual practice over scientific theory, creative thought over erudition, and vernacular ethics over science.

Keywords: professor, intellectual, intellectual discourse, anthropological thesaurus, science, ethics, kordocentrism.